

Ю.М. Колесник, Ю.М. Нерянов

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Запорізький державний медичний університет

Ключові слова: якість освіти, підготовка фахівців, міжнародний освітній моніторинг.

Ключевые слова: качество образования, подготовка специалистов, международный образовательный мониторинг.

Key words: quality of education, training of specialists, international educational monitoring.

Довгострокова стратегія розвитку сучасного навчального закладу базується на системній концепції освіти, що передбачає розвиток низки напрямів діяльності вищого навчального закладу, які впливають на якість освіти. Розглянуто чинники, що дозволяють вищу скерувати підготовку фахівців на необхідний рівень, відповідно до державних і міжнародних рівнів освітнього моніторингу.

Долгосрочная стратегия развития современного учебного заведения базируется на системной концепции образования, которая предусматривает развитие ряда направлений деятельности высшего учебного заведения, влияющих на качество образования. Рассмотрены факторы, позволяющие ВУЗу направить подготовку специалистов на необходимый уровень, в соответствии с государственными и международными уровнями образовательного мониторинга.

Long-term strategy of development of modern educational establishment is based on the systematic conception of education which specifies development of number of trends of higher education establishments' activity that influence on education quality. The work deals with the factors which allow the higher educational establishment direct the training of specialists on right level in accordance with state and international levels of educational monitoring.

МЕТА РОБОТИ

Розглянути чинники, що відіграють провідну роль у формуванні якості підготовки фахівців, проаналізувати досвід ЗДМУ щодо управління якістю освіти.

Якість вищої освіти має визначальне значення для успішного розвитку будь-якої країни. Революційні зміни у технологіях і, як наслідок, перехід від індустріального до інформаційного суспільства спираються на рівень інтелектуальних ресурсів країни. Рівень інтелектуального потенціалу країни, що є похідним від якості вищої освіти, стає найважливішим фактором економічної та політичної самостійності країни. Тому максимальне використання можливостей кожного університету у сфері якісної підготовки фахівців є надзвичайно важливим фактором для розвитку і процвітання країни.

Як свідчить практика багатьох європейських країн, однією з умов підвищення якості освіти є посилення відповідальності навчальних закладів за результати діяльності шляхом розширення демократичних засад їх функціонування та максимального використання можливостей кожного навчального закладу.

Якість освіти можна визначити як сукупність властивостей і характеристик освітнього процесу, що дають можливість формувати такий рівень професійної компетентності, що задовільняє потреби (реальні або можливі) громадян, організацій, галузей і в цілому суспільства й держави.

Серед основних властивостей і характеристик освітнього процесу, що визначають якість освіти, можна віділити 3 групи факторів, специфіка яких є визначальною для якості освітнього процесу: особистість викладача і студентів та якість навчальних матеріалів, методи навчання, форми контролю та управління навчальним процесом, засоби навчання, соціальне, технологічне, економічне, політичне

середовище. У сучасних умовах управління якістю освіти базується на принципах стандартизації. Рівень якості вищої освіти – відносна характеристика якості вищої освіти, що ґрунтується на порівнянні значень показників якості, отриманих на підставі державних іспитів випускників ВНЗ, з критеріально-орієнтованим еталоном, що репрезентується державним стандартом вищої освіти. Для визначення якості освіти проводиться освітній моніторинг, що поєднує принципи управління системою із загально-педагогічними принципами функціонування освітньої системи.

Як відомо, існує 5 рівнів освітнього моніторингу: локальний (рівень навчального закладу), муніципальний, регіональний, державний і міжнародний. Університет здійснює локальний освітній моніторинг у вигляді системного узагальнення діяльності навчального закладу та успішності кожного студента зокрема. Державні стандарти встановлюють вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої і фахової підготовки фахівців. Відповідність освітніх послуг державним стандартам і вимогам у вищих медичних (фармацевтичних) закладах України визначається засновником закладу освіти шляхом проведення медичних ліцензійних інтегрованих іспитів, випускних державних професійно-орієнтованих іспитів і МОН України шляхом ліцензування та акредитації відповідних спеціальностей і напрямків освітньої діяльності.

За результатами 2010 р., має місце позитивна тенденція змін якості підготовки випускників ЗДМУ, про що свідчать аналіз МЛП «Крок» і результати комплексних державних іспитів. За результатами державних випускних іспитів, абсолютна успішність склала 100%, якісна успішність серед вітчизняних випускників денної форми навчання збільшилась на 7,62% і склала 68,95%.

Середній показник правильних відповідей МЛП «Крок 1. Загальна лікарська підготовка» склав 71,9%, що на 6,2% вище,

ніж у 2009 році. Показник тестування іноземних студентів збільшився на 34,7%, порівняно з минулим роком. Середній результат вітчизняних студентів за системою «Крок-1. Фармація» на 2,2% вище показників минулого року, в іноземних студентів показник тестування збільшився на 10,2%.

За результатами проведення ліцензійного тестового іспиту «Крок 2. Загальна лікарська підготовка», середній показник правильних відповідей склав 79,4%, а серед іноземних студентів на 11,7% перевищив аналогічний показник минулого року. Результат складання іспиту «Крок 2. Фармація» вітчизняними студентами – 83,8%, що на 3,7% вище показника 2009 року, іноземні студенти також покращили результат майже на 4%.

Аналізуючи дані спеціальної літератури та власний досвід з управління якістю освіти у системі вищої школи, можна зробити висновок, що провідну роль у формуванні якості підготовки фахівців відіграють такі чинники:

- *якість державних стандартів вищої освіти та своєчасність їх розробки.* У процесі розробки державних стандартів вищої освіти поєднуються 2 глобальні тенденції сучасного світу: уніфікація знань і технологій та орієнтація на унікальність нації, культури та особистості. Для нас проблема підготовки стандартів пов'язана з необхідністю наближення до Європейського освітнього простору й, водночас, збереження позитивних досягнень вітчизняної вищої школи.
- *втілення високих педагогічних і новітніх технологій у реалізацію освітнього процесу для досягнення високих показників.* При цьому, низка видатних учених і педагогів звертають особливу увагу на варіативну складову державних стандартів. Саме варіативність навчальних планів і програм дозволяє пристосовувати вищу освіту до реалій сьогодення, що можуть бути не враховані у розроблених державних стандартах (як правило, раз у десятиріччя). Окрім актуалізації освіти, варіативність допомагає, певною мірою, адаптувати навчальний процес до потреб ринку та врахувати регіональні можливості. Тому ми щорічно розроблюємо нові робочі навчальні плани, робочі програми дисциплін, переглядаємо та доповнюємо пакети навчально-методичних матеріалів.
- *постійне вдосконалення організації навчального процесу,* що здійснюється, насамперед, через постійний моніторинг якості освіти, через запровадження безперервного навчання викладацького складу вишу, систему підвищення кваліфікації, впровадження у навчальний процес новітніх технологій і методів навчання, самоосвіту педагогів. Для реалізації в нашому суспільстві цінності «освіта протягом життя», її повинні свідомо впроваджувати на практиці самі освітяни.

Система постійного моніторингу в університеті, що існує для своєчасного й оперативного вдосконалення навчального процесу, на нашу думку, ще не знайшла ефективних форм роботи і потребує подальшого вдосконалення. Без чіткої роботи цього підрозділу університету

деканати і ректорат будуть із запізненням приймати оперативні рішення про внесення змін і доповнень у систему організації навчального процесу.

Питання підготовки педагогічних кадрів і система підвищення їх кваліфікації знаходяться в університеті під постійним контролем ректорату. Відпрацьовано систему підготовки резерву викладацьких кадрів і завідувачів кафедр. На сьогодні в університеті працюють 91 доктор наук і 366 кандидатів наук, що складає відповідно 15,9% і 64,1% від загальної кількості викладачів університету. З 56 кафедр університету 51 (91,1%) очолюють доктори наук/професори, кандидати наук очолюють 5 кафедр (8,9%). На кожній кафедрі є доцент, який виконує заплановану докторську дисертацію. Резерв завідувачів 56 кафедр включає 59 претендентів допенсійного віку: 16 докторів і 43 кандидата наук, які виконують докторські дисертації. В резерві ректорату ще 16 перспективних для виконання докторських дисертацій співробітників, які завершують пошукові дослідження з докторських дисертацій.

Велика увага приділяється підвищенню кваліфікації викладачів шляхом стажування у провідних клініках країни, участі у вітчизняних і міжнародних конференціях, семінарах, з'їздах, симпозиумах, нарадах.

Підвищення кваліфікації у 2010 році пройшли 161 викладач університету, в тому числі, відповідно домовленості між ЗДМУ та Національною медичною академією післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, на базі Центру дистанційного навчання та телемедицини ЗДМУ проведено 2 цикли дистанційно-очного тематичного вдосконалення на тему «Дистанційне навчання в медицині» та «Основи теорії та методики професійної освіти». У березні поточного року проведено дистанційно-очні курси для професорів і доцентів на тему «Теорія і методика навчання», на яких підвищили свою кваліфікацію 35 співробітників університету.

- *підвищення рівня організації та управління закладами освіти за рахунок застосування високих сучасних освітніх технологій та інновацій, стимулювання розвитку викладацьких кадрів.* В університеті здійснюються всі можливі заходи для підтримання професорсько-викладацького складу як морально, так і матеріально. З метою раціонального розподілу коштів для заохочення професорсько-викладацького складу вже 5 років успішно використовується рейтингова система оцінки діяльності.

У навчальний процес впроваджуються сучасні освітні технології та інновації. Всі аудиторії стаціонарно обладнані плазмовими панелями та проекційною апаратурою, функціонують 34 комп'ютерних класи, на 100 студентів денної форми навчання припадає 19,6 одиниць сучасної комп'ютерної техніки.

- *аккумуляція позитивного досвіду провідних вишів України та інших країн.* Слід брати до уваги ефективні механізми організації навчального процесу, моделі залучення громадського та професійного контролю за якістю навчання, збереження навколо ВНЗ мережі ефективного економічного, професійного та соціального партнер-

ства. Таких прикладів в університеті досить, зокрема, організація роботи приймальної комісії та взаємодія університету й провідних лікувально-профілактичних закладів м. Запоріжжя та області.

- *збереження та розвиток власних позитивних набутоків, дидактичних підходів і педагогічних технологій, наповнення їх новим змістом*, що дозволив би в рамках української вищої школи виховувати не лише фахівця, адекватного викликам сучасності, але й особистість, здатну адаптуватись до сучасного глобального середовища.

На жаль, багато наших традиційних напрацювань ми з часом забуваємо і не користуємось ними. Зокрема, йдеться про відкриті та показові заняття, взаємовідвідування практичних і лекційних занять, обов'язкове відвідування лекцій завідувачів кафедр молодими викладачами тощо.

ВИСНОВКИ

Упровадження новітніх технологій у навчальний про-

цес, використання чинників формування якості підготовки фахівців, на нашу думку, сприяє підтриманню якості освіти на державному та міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вітенко І.С.* Організація навчального процесу та контролю його якості в умовах застосування КМСОНП на клінічних кафедрах ВМНЗ України / *Вітенко І.С., Дзяк Г.В. та ін.* // Медична освіта. – 2010. – №1. – С. 41–44.
2. *Настанови щодо застосування ISO 9001:2000 у сфері освіти.* – ДСТУ-П ІВА 2:2007. – К.: Держспоживстандарт України, 2008.
3. *Булах І.Є.* Система управління якістю медичної освіти в Україні: Монографія / *І.Є. Булах, О.П. Волосовець, Ю.В. Вороненко та ін.* – Д., «АРТ-ПРЕС», 2003. – 212 с.
4. *Суліма Є.* Невідкладні завдання системи вищої освіти на новому етапі Болонського процесу / *Суліма Є.* // Вища школа. – 2010. – №11. – С. 5–13.
5. *Тимошенко О.* Організація та управління якістю освіти: проблемні підходи / *Тимошенко О.* // Вища освіта України. – 2010. – №1. – С. 60–66.

Відомості про авторів:

Колесник Ю.М., д. мед. н., професор, ректор ЗДМУ.

Нерянов Ю.М. к. мед. н., доцент, перший проректор ЗДМУ.

Адреса для листування:

Колесник Юрій Михайлович. 69035, м. Запоріжжя, пр-т Маяковського, 26.

Тел.: (061) 224 64 69.